

AUGUSTIN KAŽOTIĆ U POVIJESNIM IZVORIMA

Ante GULIN, Zagreb

Na temelju povijesnih izvora u Smičiklasovu Diplomatičkom zborniku i relevantne literature autor prikazuje razdoblje života i djelatnosti blaženog Augustina Kažotića, zagrebačkog i lucerskog biskupa (1303.–1322./23.).

Do sada je o blaženom Augustinu Kažotiću, kao o malo kojemu biskupu zagrebačke biskupije, objavljen veći broj radova i priloga,¹ u kojima su gotovo u cijelosti osvijetljeni njegov lik i djelatnost, još od mladenačkih dana pa do njegove smrti. Gotovo da i nema nekoga crkvenog časopisa naših biskupija u kojemu se ne govori ili ne piše o biskupu Kažotiću. O njemu se često pisalo i još uvijek se piše i u drugim časopisima, knjigama i monografijama. Osim bibliografije, o njemu govore i drugi brojni izvori, bilo njegovih suvremenika bilo oni koji su nastali za njegova života. S obzirom na to da se u ovom kraćem izlaganju ne možemo osvrnuti na sve objavljene i neobjavljene izvore o njegovu životu i javnom djelovanju, ovdje ćemo se ograničiti samo na one izvore koje je T. Smičiklas uvrstio u svoj Diplomatički zbornik, sv. 8 i 9, koji govore o njemu kao zagrebačkom biskupu od 1303. do 1322., do kada je upravljao zagrebačkom biskupijom.

1.

S obzirom da su u našoj historiografiji i inozemnoj literaturi već ranije objelodanjeni biografski podaci o zagrebačkom i lucerskom biskupu Augustinu Kažotiću, ovdje ćemo tada zbog kontinuiteta njegova životnog puta iznijeti najosnovnije podatke:

¹ Vidi o tome: Josip BUTURAC, »Blaženi Augustin Kažotić«, *Jeronimsko svjetlo*, br. 47, Zagreb, 1942.; Nada KLAJČIĆ, *Povijest Zagreba*, I, SNL, Zagreb, 1982., 320, 326, 332, 333, 334, 356, 365, 406, 410, 418, 491, 494–498, 506, 507, 511, 512, 514, 518, 519; Franjo ŠANJEK, Redovnički portreti, »Augustin Kažotić. Uz 300. obljetnicu proglašenja blaženim«, *Posvećeni život*, Prinosi redovničkoj obnovi, br. 1 (9), Zagreb, 2001., 132–141; ISTI, »Bl. Augustin Kažotić (1303.–1322.)«, *Zagrebački biskupi i nadbiskupi*, ŠK – Zagreb, 1995., 95–100; Tomislav KRALJEVIĆ, »Europski ugled blaženog Augustina Kažotića«, *Posvećeni život*, 142–144.

– rođen je između 1260. i 1262. u trogirskoj patricijskoj obitelji od oca Nikole Kažotića (Cassoti; Gazotti), uglednog poslovnog čovjeka i majke Radoslave, rođ. Saladini, koja mu je, kako navodi Franjo Šanjek u svojem prilogu, »u dušu usadila osjećaje dobrote, pravednosti, nepristranosti i ljubavi prema siromašnima«;²

– u ranom se mladenaštvu odlučio za Red propovjednika u čiji samostan u Splitu ulazi sa 17 godina;

– u istom samostanu ostaje do 1286., kada zbog daljnjeg školovanja odlazi na dominikansko sveučilište u Parizu, na kojemu završava studij teologije i filozofije.

S toga će sveučilišta kao doktor teologije ponijeti mnoga korisna znanja koja će i te kako koristiti u kasnijoj biskupskoj i prosvjetiteljskoj službi. Predavao je dominikanskoj mladeži, a kasnije je, kako navodi Farlati, kao dvostruki magistar putovao i mnogo propovijedao po Italiji, Dalmaciji, a čini se i u manihejskoj Bosni. Zbog dobra glasa, papa Bonifacije VIII. pozvao ga je k sebi u Rim za apostolskog propovjednika. Boraveći u Rimu, Kažotić je upoznao i papina legata, kardinala Nikolu Boccasinija, dominikanca, kojega 1301. prati na njegovu putu u Hrvatsku i Ugarsku, u kojima se tada zbog smjene Arpadovića i dolaska nove dinastije Anžuvina na čelu s malodobnim (14-godišnjim) kraljem Karlom I. koji od tada vlada u Hrvatskoj, odvijaju burni događaji. Budući da je tada, poslije smrti Bonifacija VIII., kardinal Nikola Bocassini 1303. postao novim papom pod imenom Benedikt XI., a zagrebačka biskupija bila ispražnjena, isti je papa 9. prosinca 1303. njezinu upravu povjerio svojemu subratu, čovjeku velikih sposobnosti i široke kulture, Augustinu Kažotiću, koji je tu službu i čast obavljao i obnašao do 1318., odnosno do 1322. kada je preuzeo biskupiju u talijanskom gradu Luceri. Stoga ćemo upravo to devetnaestogodišnje razdoblje njegova života i djelatnosti u ovome prilogu iznijeti kronološki, tj. onako kako nam to nalažu povijesni izvori.

2.

Među prvim dokumentima u kojima se biskup Kažotić navodi poslije bule u kojoj ga papa imenuje zagrebačkim biskupom i preporuča kaptolu i vjernicima,³ jest onaj istoga datuma u kojemu ga isti papa zbog njegovih zasluga i izbora preporuča kralju Karlu I. Anžuvincu.⁴ Odmah nakon svojega imenovanja biskup Kažotić se potužio papi na novčana podavanja koja od njega traže papinski poslanici. Stoga mu dvadesetak dana poslije, 27. prosinca 1303., papa Benedikt XI. šalje pismo kojim ga oslobađa od plaćanja bilo kakve desetine ili novčanog podavanja.⁵

Osim te, biskupu je uskoro, 30. prosinca, papa u svojem pismu dao i drugu povlasticu, da sva imanja koja je nabavio vlastitim sredstvima i ne pripadaju nijednoj crkvenoj ustanovi smije ostaviti komu hoće.⁶

² F. ŠANJEK, »Bl. Augustin Kažotić 1303.–1322.«, *Zagrebački biskupi i nadbiskupi*, 95.

³ *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* (dalje: CD), sv. VIII, Zagreb, 1910., 60–62.

⁴ CD VIII, 62.

⁵ CD VIII, 64.

⁶ CD VIII, 66.

Stoga biskup Kažotić, nalazeći se 1304. godine u Čazmi među kanonicima Čazmanskog kaptola, 25. listopada kupuje posjed Garić plativši njegovim vlasnicima Pankraciju i Ivanu 100 maraka zagrebačke monete,⁷ dok iduće godine, 23. svibnja 1305., Jakobu Đurinu, službeniku zagrebačke biskupije, zbog njegove vjerne službe biskup daruje neki posjed u Sv. Martinu kod Vaške blizu Drave.⁸ Taj je posjed prije uživao biskupski predijalac Nikola Grgurov, a pošto je on umro bez nasljednika, isti taj posjed ostavlja Jakobu, s obvezom da ga prati dok bude u njegovu kraju dijelio sv. Potvrdu ili po drugom poslu.

Dvije godine poslije biskup Augustin se opet nalazi u Čazmi te tom prigodom, 24. travnja 1307., svojem protonotaru, kanoniku prepozitu čazmanskog kaptola, magistru Stjepanu, nalaže da sastavi ispravu kojom on potvrđuje povlastice svoga predšasnika, biskupa Mihaela, za mjesto Ugru.⁹

Istoga je dana čazmanski prepozit i biskupov kancelar magistar Gall u biskupovoj nazočnosti sastavio i ispravu u kojoj Aleksandar i Bank, sinovi Gosteka (Gozteyk), prodaju svoju zemlju Moravče u čazmanskoj županiji čazmanskom kanoniku Stjepanu za 60 maraka zagrebačkih denara.¹⁰

Nakon što je 1304. biskup Kažotić kupio posjed Garić, on pred zagrebačkim kaptolom 16. kolovoza 1307. kupuje i predij Podgorje (u sredičkom komitatu na Kupi), plativši njegovu vlasniku Đuri Đurinu 100 denara.¹¹

Uspostavljajući kroz to razdoblje što čvršću vezu s kraljem Karlom I., kojemu je tada, u jeku borbe za prijestolje, potreban svaki čovjek, kralj biskupu potvrđuje posjed Vašku.¹² S takvim i drugim darivanjima biskup je postao jedan od najodličnijih kraljevih pristaša u Slavoniji, zbog čega ga kralj i nadalje nagrađuje.

Iduće godine, 12. kolovoza 1308., papa Klement V. svojim pismom iz Poitiersa poziva kaločkog nadbiskupa (Vincenca) i zagrebačkog biskupa Augustina da dođu na sabor u Vienne (Francuska) zbog templara;¹³ tome su se pozivu, kako ćemo poslije vidjeti, uskoro odazvala obojica biskupa.

Nedugo zatim, 29. rujna 1308., biskup se požalio papinu legatu Gentilisu, dok je ovaj boravio u Zagrebu, kako knezovi Babonići već osam godina u svojoj vlasti nepravedno drže utvrdu Medvedgrad,¹⁴ koju je nekoć uz pomoć Kaptola i pristanak kralja Bele III. sagrađio zagrebački biskup Filip (1247.–1262.) kao zaštitu protiv tatarske navale. Kasnije je ta utvrda, navodi biskup, došla u ruke nekog kanonika Marka koji ju je prodao Babonićima. Slušajući te pritužbe, kardinal je želio pomoći biskupu Augustinu koji je Babonićima htio vratiti novac što su dali kanoniku Marku, no knezovi se nisu htjeli odreći Medvedgrada zbog njegova izuzetna položaja za obranu u tom kraju. Iako neuspio, biskupov prosvjed

⁷ CD VIII, 84–85.

⁸ CD VIII, 104–105.

⁹ CD VIII, 135.

¹⁰ CD VIII, 135–137.

¹¹ CD VIII, 145–146.

¹² CD VIII, 148–149.

¹³ CD VIII, 207–213.

¹⁴ CD VIII, 224–225.

ipak pokazuje njegovu ozbiljnu brigu za posjede zagrebačke Crkve. Biskup i nadalje održava dobre odnose s kraljem Karlom, što potvrđuje i kraljeva darovnica od 22. rujna i 31. listopada 1308., kojom zagrebačkom biskupu Augustinu i njegovim nasljednicima daruje podložnike grada Zagreba, Lastiće i Stankoviće (*de genere Laztech et de genere Stankouch cum omnibus possessionibus ac rebus suis*) koji su do tada davali daću gradu Zagrebu, ali će to od tada davati biskupu. Oni su biskupu dužni »vječno« služiti kao i svi ostali biskupski predijali.¹⁵

No s tom kraljevskom darovnicom nisu se složili Babonići, a ni neki slavonski velikaši koji su navedene slobodnjake pokušali nagovaranjem vratiti u bansku službu. Zbog toga se biskup Kažotić požalio kralju, koji 14. rujna 1309. ponovno potvrđuje svoju darovnicu biskupu i njegovim nasljednicima.¹⁶ U ponovljenoj darovnici 1. travnja 1314. kralj donosi konačnu odluku te spomenute slobodnjake, koje on naziva *biskupskim vazalima*, daruje biskupu Kažotiću.¹⁷

Zbog istoga razloga, tj. slabe vlasti u Slavoniji, kralj će se i nadalje zalagati za biskupa Kažotića te mu pomagati u njegovim potrebama.

Nalazeći se 1. veljače 1309. u Čazmi, biskup svom kancelararu magistru Gallu nalaže da sastavi dokument kojim on svom službeniku magistru Martinu Tominu daruje neku zemlju u župi Dubrava zbog njegove vjernosti u biskupskoj službi.¹⁸ Martin je uskoro postao podrumar u biskupskom dvoru, a na koncu i predijalac, živeći na velikom i lijepom posjedu u okolici Dubrave.

Na molbu čazmanskih dominikanaca da im dopusti slobodno ribarenje u čazmanskim vodama, biskup Augustin je uskoro, 23. ožujka 1309., izdao traženi dokument s odobrenjem kakvo im je već ranije bio izdao njegov predšasnik zagrebački biskup Stjepan II.¹⁹ Dvadesetak dana poslije, 15. travnja, isti je zahtjev odobrio i zagrebački kaptol,²⁰ pa su na temelju oba dopuštenja čazmanski dominikanci mogli nesmetano ribariti u čazmanskim vodama.

Iste se godine u mjesecu lipnju, u prigodi Karlova krunjenja u Budimu, sastao sabor na kojemu je bio nazočan i biskup Augustin. On se u toj prilici pred sakupljenim crkvenim ocima potužio na Baboniće koji još uvijek nezakonito drže Medvedgrad. Svih dvanaest okupljenih biskupa, između kojih je bio i splitski Petar i bosanski Grgur, uputili su molbu papi Klementu V. da prisili Baboniće neka vrate Medvedgrad zagrebačkoj Crkvi.²¹ Na žalost, od molbe nije bilo nikakve koristi. Bar ne tada.

Godine 1310., 15. veljače, kaločki nadbiskup Vincencije upućuje poziv biskupu Augustinu moleći ga da se po zahtjevu pisma pape Klementa V. od 12. kolovoza 1308. sastanu prije sabora u Vienne zbog templara;²² biskup će, između 1311. i 1312., otići na spome-

---

¹⁵ CD VIII, 222, 226.

¹⁶ CD VIII, 252–253.

¹⁷ CD VIII, 354–355.

¹⁸ CD VIII, 245–246.

¹⁹ CD VIII, 247–248.

²⁰ CD VIII, 248.

²¹ CD VIII, 250–251.

²² CD VIII, 258–259.

nuti sabor, ostavljajući sve poslove zagrebačke biskupije kanoniku magistru Petru, kantu-ru zagrebačke Crkve.²³ Na istome je saboru bilo određeno da i biskup Augustin u ime zagrebačke biskupije mora plaćati desetinu, i to svake šeste godine, no biskup, jasno, nije mogao udovoljiti toj odredbi jer su mu pljačkaši raznijeli imovinu zbog čega je ostao bez novca.²⁴

Kako se biskup i 1311. nalazi u Čazmi, tako 19. travnja potvrđuje Jakobu Blagonjinu zemlju Lipovec koju je kupio u Ivaničkoj župi.²⁵

Dva mjeseca kasnije, 29. lipnja 1311., na Petrovo, biskup rješava spor između svoga podložnika Petra i biskupijskog službenika Dražila oko nekoga vinograda za koji su obojica tvrdili da im pripada.²⁶ Nakon što je sve potanko ispitao, biskup donosi odluku da svako- me od njih pripadne po jedna polovina, s time da Petar to i nadalje zakonito uživa i da ga može ostaviti svojim potomcima.

Iste godine, 6. srpnja, pred biskupom se rješava pitanje desetine svećenika Nikole, crkve sv. Nikole kod Krapine,²⁷ a 11. studenoga 1312. biskup je vodio spor sa županom Ladihom koji je sebi prisvojio biskupsku zemlju u Vrbasu (kod Banje Luke), kraj koji je pripadao zagrebačkoj biskupiji. U sporu je župan Ladiha tvrdio da je taj posjed dobio od zagrebačkog biskupa Ivana (1288.–1295.) za neke usluge i da o tome postoje ugovori koje na traženje biskupa Kažotića nije mogao pokazati, pa isti biskup, nakon smrti župana Ladihe njegovim nasljednicima oduzima taj posjed dajući ga magistru Petru, kanoniku kantu-ru zagrebačke Crkve.²⁸

Osim samoga sadržaja ta isprava otkriva i međusobne odnose između biskupa Augustina i knezova Babonića. Naime, iako je biskup s Babonićima bio u sukobu zbog Medvedgrada kojega Babonići i nadalje drže, on se na njih ne ljuti, nego naprotiv, zbog političke situacije u zemlji s njima stvara prijateljstvo koje ide toliko daleko da bana Stjepana i njegovu braću Ivana i Radoslava zove »svojim časnim kumovima« (... *per magnificos viros compadres nostros honorandos*). Kako se to prijateljstvo i međusobno povjerenje i dalje nastavilo, Babonići su pozvali biskupa da ih podijeli u njihovim posjedima. I doista, budući da je biskup bio poštovan i slovio kao pravedan, ne samo unutar Crkve među redovnicima nego i među plemićima koji su ga često pozivali kao posrednika u zamršenim parnicama, prihvatio je njihov poziv da ih razdijeli u djedovini koja se sastojala od mnogih utvrda, vlastelinstava i posjeda od Samobora i Jastrebarskoga preko Kupe, Une i Vrbasa, sve do rijeke Bosne. Stoga su se 8. lipnja 1313. velikaši i plemići na čelu s biskupom Augustinom sastali u cistercitskom samostanu u Topuskom²⁹ da Baboniće pravedno i pošteno podijele u njihovoj djedovini. Svaki je od braće Babonića, kako svjedoči dokument, izabrao i doveo svoje zastupnike iz onih krajeva u kojima su imali svoje posjede, sveuku-

²³ CD VIII, 321–322.

²⁴ J. BUTURAC, *nav. dj.*, 24.

²⁵ CD VIII, 278–279.

²⁶ CD VIII, 285.

²⁷ CD VIII, 286.

²⁸ CD VIII, 321–322.

²⁹ CD VIII, 335–337.

pno 21 plemića, koji su se zakleli u kapeli sv. Nikole da će suditi pravedno i po savjesti. Na toj prvoj diobi podijeljeni su djedovski posjedi između Usore i Sane te je postignuta nagodba i u svezi drugih stvari i dogovorena sljedeća, zadnja podjela za iduću godinu.

Istom su tada, 10. lipnja 1313., Babonići u Topuskom razgovarali s biskupom Augustinom i o Medvedgradu te nakon mnogo raspravljanja sklopili i potpisali ugovor u kojemu ban Stjepan priznaje da je zagrebački biskup pravi vlasnik Medvedgrada, a on tada tek njegov kastelan.³⁰ Nekoliko dana poslije, 23. lipnja 1313., Zagrebački kaptol javlja Pečujskom kaptolu da su Babonići i biskup Augustin potpisali ugovor kojega on 27. lipnja prepisuje.³¹ No, unatoč tome, Medvedgrad i nadalje drže Babonići.

Niti dva mjeseca poslije, 17. kolovoza 1313., biskup Augustin kupuje pred Zagrebačkim kaptolom dio posjeda slobodnjaka Vidčeca Martinova u Blaguši za 10 maraka banskih denara.³²

Iste su godine, 31. listopada 1313., za zagrebačku Crkvu biskup Augustin i Kaptol kupili pred kraljem Karlom I. u Budimu posjed Trnavu (*quod quondam terram eorum Thornawa vocatam ...*) za koji su braći Ivanu i Nikoli Gerardovim isplatili 50 maraka budimske monete.³³

Prilikom boravka u Čazmi pred biskupom su 16. siječnja 1314. Ivan i Juraj zamijenili neke svoje posjede.³⁴ A kako još nisu bili podijeljeni posjedi knezova Babonića 12. svibnja 1314. biskup Augustin se u Topuskom, u cistercitskom samostanu, ponovno sastao s devet plemića, izabranih sudaca, koji su nakon zakletve ozbiljno pristupili diobi djedovine, posebice desetine i tridesetine, te je priveli kraju.³⁵

No ugovor koji je potpisan između biskupa i bana Stjepana Babonića za Medvedgrad, nije bio konačno rješenje, iako ga je ban Stjepan nudio biskupu i kanonicima, koji ga zbog golemih godišnjih podavanja nisu prihvatili. Stoga je biskup odlučio na drugi način djelovati na Baboniće. On se obraća papi Klementu V. tražeći da ga zaštiti protiv otimača crkvenih dobara i prava. Naime, tada je bilo najteže u zagrebačkoj biskupiji u kojoj su se protiv biskupa Augustina digli mnogi velikaši i plemići, vojvode i baruni, pljačkajući mu posjede. Papa Klement V. 21. prosinca 1314. piše zadarskom nadbiskupu (Nikoli) te đurškom i pečujskom biskupu neka zaštite zagrebačkog biskupa i pomognu mu.³⁶ No niti takva »zaštita« biskupovih dobara nije koristila jer je i u kasnijem vremenu, kako je to konstatirala kraljevska komisija 1328., Medvedgrad bio biskupski, ali i nadalje u vlasti Babonića.

Godine 1315. biskup se nalazi u Čazmi i tom prilikom, 30. ožujka, nakon smrti pok. slobodnjaka Andrije Matijeva daruje biskupski predij braći Vidu i Blažu Petrovu iz Turbine, u ivaničkoj župi.³⁷ Vrativši se uskoro u Zagreb, biskup 13. svibnja obznanjuje da je magi-

---

³⁰ CD VIII, 337–338.

³¹ CD VIII, 339–340.

³² CD VIII, 341.

³³ CD VIII, 344–345.

³⁴ CD VIII, 347–348.

³⁵ CD VIII, 359–361.

³⁶ CD VIII, 374–377.

³⁷ CD VIII, 383–384.

ster Mikša Dionizijev prodao svoj posjed kod crkve Svih svetih ivaničkom županu Donku za 50 maraka banskih denara.³⁸

Osim što je biskup Augustin kupovao zemlje ili posjede za sebe ili za svoju biskupiju, on je takve posjede i darivao; oni su se pred njim i zamjenjivali, odnosno mijenjali vlasnika. Pred biskupom su se često rješavali i sporovi, primjerice onaj od 29. rujna 1315. između zagrebačkih cistercita samostana sv. Marije i sestara redovnica zbog dohodka od posjeda Sv. Jakova na otoku Savi.³⁹ Naime, iako su cisterciti već davno dobili od zagrebačke biskupije i Kaptola neki posjed kraj Save zajedno s crkvom sv. Jakova, oni ga ipak nisu dugo uživali, nego su ga predali na uživanje spomenutim redovnicama. No, kada je trebalo platiti porez nastao je spor koji je biskup Augustin riješio tako da su cisterciti plaćali Kaptolu samo tri marke na ime vlasništva, dok su sve druge daće (desetinu i marturinu) morale plaćati redovnice, zbog uživanja posjeda na način kako su to dotada plaćali cisterciti.

Osim rješavanja sporova, biskup je propisivao i neke odredbe, poput one od 3. svibnja 1316., u kojoj određuje da arhiđakon zagrebačke Crkve (tadašnji Juraj) ima tražiti od svakoga ubojice 1 marku za kaznu ili satisfakciju.⁴⁰ Iz tih nekoliko navoda može se bar djelomice zaključiti da su to bila doista »teška vremena«, vremena pljačke crkvene imovine, nasilja i ubojstava. Takva nesigurna »vremena« trajala su na žalost i dalje.

Kako se 2. kolovoza 1317. biskup nalazi u Dubravi, njegovi predijalci Joakim i Ilija pred njim prodaju svoju zemlju Glogovnicu svojemu bratu Ivanu za 17 maraka.⁴¹ Nekoliko mjeseci kasnije, 26. studenoga (1317.), kralj Karlo potvrđuje ispravu čazmanskog kaptola od 25. listopada 1304., kojom je biskup kupio posjed Gornji Garić.⁴²

Pred biskupom Augustinom koji je i 1318. boravio u Čazmi 25. svibnja Bartul i Nikola prodaju svoju zemlju Dol pod Kalnikom Stjepanu zvanom Fodor za 50 maraka.⁴³

No kako se, unatoč papinu apelu, i nadalje pljačkala crkvena imovina, biskup Augustin se u strahu za svoje posjede obraća za pomoć kralju Karlu, koji mu tijekom 1318. (12. ožujka, 29. lipnja i 4. srpnja) potvrđuje nekoliko važnijih povlastica i prava o slobodama zagrebačke Crkve, koje su mu dali njegovi prethodnici: kralj Bela II. (od 1134.), Mirko (od 1199. i 1201.) i Andrija (od 1217.).⁴⁴

Takva nestabilna i neizvjesna situacija podjednako je zabrinjavala i hrvatske i ugarske biskupe, stoga su se 1318. sastali u Kaloči da se dogovore na koji će se način braniti od pljačkaša. Na tom je sastanku stvoren savez hrvatskih i ugarskih biskupa za obranu crkvenih prava i imovine.⁴⁵

Istom tada, 2. listopada 1318. u Čazmi pred biskupom Kažotićem, i s njegovim dopuštenjem, kanonik kustos čazmanske Crkve, magistar Stjepan, ostavlja svoj predij Moravče

³⁸ CD VIII, 388–390.

³⁹ CD VIII, 409.

⁴⁰ CD VIII, 426–427.

⁴¹ CD VIII, 455–456.

⁴² CD VIII, 466.

⁴³ CD VIII, 500–502.

⁴⁴ CD VIII, 491, 504, 505–507.

⁴⁵ CD VIII, 516–518.

svojemu nećaku Ivanu. To je vjerojatno posljednja isprava koju je pred biskupom Augustinom sastavio njegov kancelar Nikola u Čazmi.⁴⁶

3.

Kako se vidi iz kratkog sadržaja navedenih dokumenata, to kraće razdoblje, a posebice 1318., nije baš bilo naklonjeno biskupu Augustinu. Naime, taj »nesretni« savez biskupa Augustina s ugarskim biskupima kralj je shvatio kao izravno uperenim protiv njega. Time se biskup posve zamjerio kralju izgubivši potpuno njegovu potporu i povjerenje. Zašto se biskup Augustin tada priključio *uniji* ugarskih biskupa i ušao u taj »neprijateljski savez«, teško je reći, iako se može pretpostaviti da je to učinio zbog toga što mu kralj nije odveć pomogao u borbi za Medvedgrad. Našao se u delikatnom položaju, u taboru s ugarskim biskupima i nadbiskupima protiv kralja, te kralj nema nikakva razumijevanja za Augustina i njegovu Crkvu. Od tada počinju progoni biskupa Augustina o kojima je u Avignonu čuo i papa Ivan XXII. te ga, kako stoji u njegovu pismu od 1. listopada 1319., brani pred kraljem svim mogućim sredstvima, moleći ga očinskom ljubavlju da ga zaštiti od nepravdnih napada i otrovnih usta lažaca. Papa ga uzima u zaštitu.⁴⁷ Boraveći u Avignonu, biskup Augustin je stanovao ili u papinskoj kuriji ili u dominikanskom samostanu. Zbog pogoršanih odnosa s kraljem biskup se nije tako dugo mogao odlučiti na povratak u svoju biskupiju, unatoč tome što mu je papa imenovao tri biskupa (pečujskog, bosanskog i kninskog) kao njegove čuvare i branitelje.⁴⁸

Posljednju darovnicu biskup Augustin izdaje u Avignonu, 22. svibnja 1320. svojim viteзовima, braći Parisu i Stjepanu, sinovima Apolenara de Manrenca (Talijanima iz južne Italije), darujući im posjed Čenkov u čazmanskom komitatu, zbog njihove vjerne i odane službe (stalno su ga pratili na putu kada je išao na kraljev dvor).⁴⁹

4.

Za to su vrijeme plemići i razbojnici i dalje pljačkali crkvenu imovinu, vlastelinske dvorove, podrumne i kuće, a k tome i crkve, kradući iz njih zlatne i srebrne predmete te druge darove. Događalo se i to da se, ako bi tko stupio u obranu tih stvari, pljačkaši nisu ustručavali potegnuti na njega mač. Zbog toga je često dolazilo do ranjavanja i prolijevanja krvi u crkvama, koje su takvim krvoprolićem bile oskvrnjene. O svim tim nesretnim događajima čuo je i papa u Avignonu, koji se zbog takve situacije 6. studenoga 1321. obraća pismom biskupu Augustinu, navodeći *da sve crkve* (u zagrebačkoj biskupiji) *u kojima je prolivena krv, neka svećenici ponovno blagoslove*.⁵⁰

Kako iz pisma nije razvidno gdje se tada biskup nalazi, posve opravdano pretpostavljamo da više nije bio u Avignonu, nego se, nakon što su se malo smirili odnosi s kraljem, s kra-

---

⁴⁶ CD VIII, 512.

⁴⁷ CD VIII, 541.

⁴⁸ CD VIII, 541–542.

⁴⁹ CD VIII, 561.

⁵⁰ CD IX, 35–36.

ljevimi dopuštanjem vraća u svoju biskupiju, u kojoj je primio i izvršio papin nalog. No biskup se nije dugo zadržao u Zagrebu jer je kao papin izaslanik i po njegovu nalogu uskoro nekuda oputovao. To, naime, proizlazi iz papina pisma od 28. svibnja 1322., koje je upućeno pečujskom biskupu i prepozitu zagrebačke crkve Ivanu de Reati s porukom da se brinu o Augustinovim posjedima.⁵¹

S obzirom da je biskup kao papin izaslanik dosta putovao, zagrebačka je biskupija često bila bez svojega pastira. Tome su pridonijeli i tadašnji odnosi biskupa s kraljem. Takva je situacija nalogala papi Ivanu XXII. da u ljeto 1322. premjesti Augustina iz zagrebačke biskupije na novu biskupsku stolicu, u talijanski grad Lucceru, koja je tada upravo bila ispražnjena. Za novoga zagrebačkog biskupa papa je 21. kolovoza 1322. imenovao Jakoba Korvinca (de Corbo), dominikanca, te o tome odmah izvijestio zagrebački kaptol, sve vjernike i građanstvo.⁵² Papa je novom zagrebačkom biskupu dopustio da se može posvetiti izvan rimske kurije, gdje želi.⁵³ Time je kraljeva pobjeda nad zagrebačkom Crkvom i njezinim biskupom bila potpuna, bez obzira što novoizabrani biskup Jakob I. de Corbo nije nikada zasjeo na stolicu zagrebačke biskupije.

Odlazeći iz Zagreba na biskupsku stolicu u Luceru, biskup Augustin je svratio k papi na razgovor o svojoj bivšoj i budućoj biskupiji, u kojoj je službu i čast obavljao i obnašao nepunu godinu dana, do 3. kolovoza 1323., kada je umro a potom pokopan u lucerskoj katedrali.

Smrću biskupa Augustina njegovi su brojni posjedi ostali zagrebačkoj Crkvi. Dvije godine nakon njegove smrti, 20. listopada 1325., kalabrijski vojvoda Karlo piše Apostolskoj stolici da zagrebačkog i lucerskog biskupa Augustina proglasi svetim,⁵⁴ što je tek nakon gotovo četiri stoljeća, 4. travnja 1702. učinio papa Klement XI., proglasivši ga blaženim zbog sveta života koji je vodio i redovničke skromnosti koju je sačuvao.

5.

Osim što je sačuvan na nekim slikama i portretima, lik bl. Augustina Kažotića sačuvan je i na njegovu visećem voštanom pečatu na ispravi od 23. lipnja 1305.,⁵⁵ na kojemu je frontalno koncipiran u stojećem stavu i izmodeliran u plitkom reljefu, u lijevoj gotičkoj niši, s mitrom na glavi i pastoralom u lijevoj ruci. U desnoj ruci, preko ramena, drži ljiljanov cvijet, simbol kreposti i čistoće, i jedan od znakova sv. Dominika. Biskup je odjeven u dugu haljinu koja seže do stopala nogu, položenih na ravnu konzolu. Ispod mitre izviru dvije trake koje padaju po ramenima. Lik ima izrazito gotičke osobine i s obzirom na njegove proporcije, čini se da je bio prilično visok.⁵⁶

⁵¹ CD IX, 64–65.

⁵² CD IX, 74–75.

⁵³ CD IX, 94.

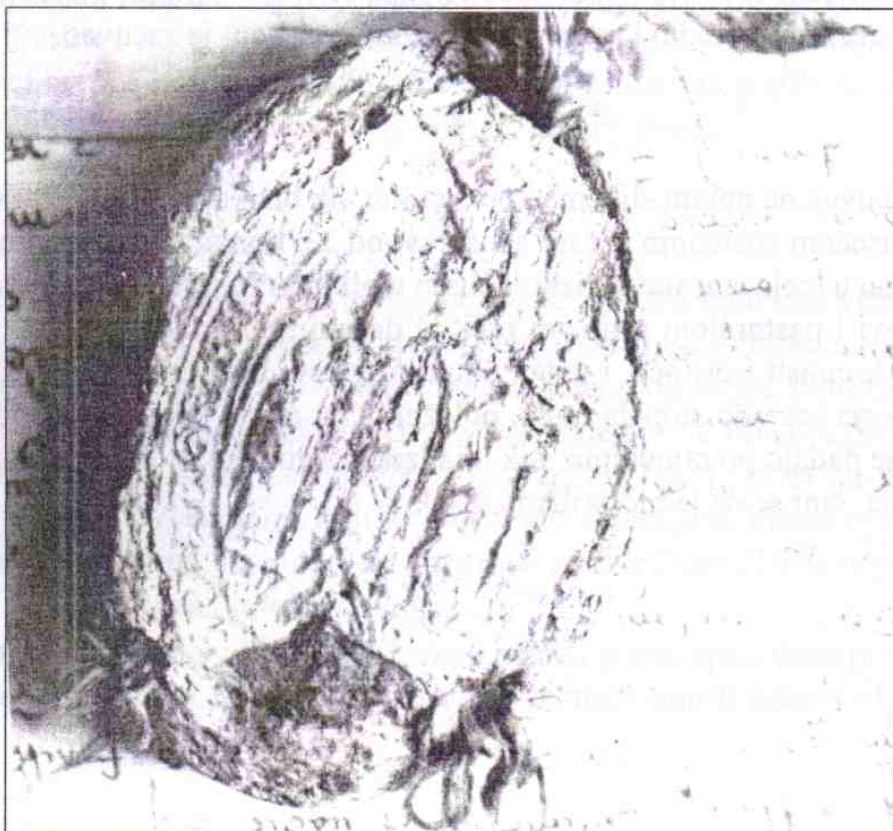
⁵⁴ CD IX, 264–265.

⁵⁵ CD VIII, 104–105. Nadbiskupski arhiv Zagreb, Donationalia, br. 7/4.

⁵⁶ O pečatu biskupa Kažotića vidi opširnije moju knjigu, *Hrvatska crkvena srednjovjekovna sfragistika*, Golden marketing, Zagreb, 1998., 107–108.

Ako na temelju svega izloženoga pokušamo rezimirati 19-godišnji rad i djelovanje blaženog Augustina Kažotića na stolici zagrebačke biskupije, tada sa sigurnošću možemo zaključiti da navedeni izvori ne pokazuju baš svu njegovu aktivnost i javnu djelatnost koju je u tome razdoblju obnašao i obavljao, nego tek manji dio njegove službe koja se uglavnom odnosi na kupovanje posjeda i njihovo darivanje pojedinim zaslužnim službenicima, njihova zamjena te rješavanje tekućih poslova unutar zagrebačke/čazmanske Crkve. A kako je biskup više boravio u Čazmi negoli u Zagrebu, u njoj je po zapadnjačkom uzoru organizirao svoju kancelariju, birajući iz redova čazmanskih kanonika i činovnike za svoju pisarnu. Na čelu kancelarije stajali su protonotar i kancelar. Dakle, sve njegove druge, mnogo važnije karakteristike, koje ga diče kao prvoga teološkog pisca u Hrvata, kao utemeljitelja visoke zagrebačke katedralne škole, kao vrsnog propovjednika i učitelja koji se isticao velikom erudicijom, svetošću, milosrđem i svim ostalim krepostima, ne spominju se u ovdje navedenim vrelima, nego u nekim drugim povijesnim izvorima.

Stoga na kraju ovoga kraćeg priloga možemo zaključiti da je Augustin Kažotić bio jedan od rijetkih biskupa zagrebačke biskupije koji je svojim umom i učenošću, marljivošću i javnom djelatnošću u njezine izvore bogate prošlosti utisnuo prepoznatljiv pečat svojega vremena.

*Viseći pečat zagrebačkog biskupa Augustina Kažotića iz 1305. g.
Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, Donationalia VII, br. 4.*

Summary
AUGUSTIN KAŽOTIĆ IN THE HISTORICAL SOURCES

On the basis of historical sources in *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* (ed. by T. Smičiklas) and Croatian historiography the author depicts life and actions of blessed Augustin Kažotić while he was bishop of Zagreb (1303-1322/3). The author emphasizes that the extant sources cannot tell us everything about his actions and public activity. Regarding the used sources author illustrates just one segment of Kažotić's life as bishop – namely, his businesses related to acquirements of property and donations to certain Church officials, as well as solving some problems in the Church of Zagreb/Čazma. In the last part of this article author analyses Kažotić's seal, which was attached to the charter that dates from 23 June 1305. In the conclusion author emphasizes that A. Kažotić was one of the bishops of Zagreb bishopric who managed by his intellect, knowledge and public activity to engrave a well recognisable sign of his time in the history of this bishopric.

de fonte hinc s^m v. de ceteris uisione hęc pauca cōcipi: —

In libellis quibus mentionis mee est non ea re-
tent que ab aliis dicta sunt: sed que dei cōbilitate
poterunt beate inflant: nihil intendens maior
auctoritate: uel manifeste ratori contrariū dicit: uel eorum
melior opinionibus derogare. **V**erum asserē dicitur
capitū nihil habuisse in cōi sit hereticū. **H**ic primo
uidendū ē: utrum nōc sit dicit Chriatū & aplos aliquid
habuisse in cōi. **Q**uomodo intelligi debeat h iudū
habuisse & que habuerunt. **Q**uia ad h sūt uidetur
v. utrum paupertas de se sit perfectio. **Q**uam ad primū
uideletur. **V**erum Chriatū & aplos aliquid habuerit i
cōi. **O**uia scriptura dicit canonica. eos habuisse lo. 12.
1. uideri sūt loculos habent ea que mittebantur per
taba. **I**tem. 13. **Q**uidam. 11. putabant: quia loculos hē-
bat iudas; q. dixit ei Iesus. Ene ea que opul & nobis
ad diem festum. **C**ertum ea uile q. eos loculos: crea
que in loculis mittebantur iudas non habuit: ut sup.
S. ed ut peccator dicit: ad eum impium conuersando
item. 2. **O**uam etiam qui credebant erant peccatores
& habebant omnia communia. **I**tem Paulus ad Ebrēos
. 2. **H**abeo omnia: & abunde. **I**tem. 1. ad Th. 6. **H**aben-
tes alimenta & quibus tegamini his contenti simus
E. **I**tem sancti patres in hac materia uocabulo habendi
simpliciter uidentur ut patet p. Aug. in li. de opere mo-
nachorum. **I**tem in glo. sup. i. ad cor. 9. & per diuersa

Početak Kažotičeve rasprave, O siromaštvu Krista i njegovih učenika
(Venecija, Biblioteca Marciana, ms. lat. 142, fol. 178v.)

a principio acceptati opis usq; ad ultima ad fine appli
 catem q; ut apłs dicit ad Romanos. Non solum digni
 sunt morte qui faciunt ea s; t; qui consentiunt facientibus.
 .iii. **C** Si qui uero h; reb; sua tñ psonam exhibet nisi eos
 consensus prau opis consortio dāpnatois uoluit nō
 ex tunc eodem modo iudicandū. ai eos potest sola amo
 sitas ac insolite rei delectatio ad uident adduce. **C** Sed
 esto q; ymagine tali ritu imitata ad ppetrandū maleficia
 .iiii. ille qui eā uocatur tradit aliam exponet quidē fine
 ad que facta est. s; modum quo uocata est nō exprimit
 aritur. iste qui ymaginē recipit. quey sit nimio depu
 tandis : et quātū ad intentionē hūc certū est eē male
 fici pphana ymaginē uocatur. Q; si uim aliquā putat in
 eē ymaginē hūc ea que sup̄dicta sunt sacrilegus. Si uō
 nullam h; uirtutē in ymagine credit. h; per eā demoni
 que dicitur ad suam cupiditatē obtinendā. Et si demer pla
 cere querit. inuocator demonū est censendū. Imota uero
 sacrilegū non ex intentionē quidē s; eo solo quo dantibus
 opam rei illicitē ipam opam osequētia mala t; iocum
 ta ipuano uis habetur. **C** De hys uero qui uenera
 bilia corporis et sanguis xpi sacramenta quod ē dictu ne
 phas ē ad consiliandū ipudiam amorem uel alia pectū
 da maleficia demerē applicat. satis potest p ea que sup̄
 dicta sunt responderi q; si putant uenerabilia mysteria hūc
 habere effcā et hoc conantē defendere heretici sūt. Si uō
 nō hoc extimant. s; placere per talia demonibus capiunt
 mē eos qui demones inuocant depuandi sicut tūc ma
 iori scelere quāto scitatis totius ipm caput quātū in eis
 ē satagūe puaritatorū spū imolare. **C** Ad id uero ad
 de rebaptizatorū q; faciendū q; rebaptizator ille ē qui
 eū que rite baptizati sūt iterato baptizat. Nā p hoc in
 dubio facere rebaptizator non eēt q; iteratū non dicit

Iz Kažotičeve rasprave o krštavanju slika i drugim oblicima praznovjerja
 (Bibliotheca apostolica vaticana, ms. Vat. Borgh. 348, fol.2v.)